

ПРОГНОЗУВАННЯ НА ОСНОВІ ЕКОНОМЕТРИЧНОЇ МОДЕЛІ

Прогнозування - прогнозування майбутнього раціональним чином з використанням наукових методів.

Економетричне передбачення — це процес висновків про майбутнє на основі економетричної моделі.

Прогноз - конкретний результат висновку про майбутнє на основі знання економетричної моделі.

На основі економетричної моделі існують два типи прогнозів:

1. точкові прогнози
2. інтервальні прогнози

1. ТОЧКОВИЙ ПРОГНОЗ

Точковий прогноз — це **число**, яке вважається найкращою оцінкою значення змінної прогнозу протягом прогнозного періоду T (або τ), $\tau > n$.

Він визначається наступним чином: $y_{\tau}^* = a_0 + a_1 x_{1\tau}^* + a_2 x_{2\tau}^* + \dots + a_k x_{k\tau}^*$

де: $x_{1\tau}^*, x_{2\tau}^*, \dots, x_{k\tau}^*$ - значення пояснювальних змінних у прогнозному періоді τ .

Використовуючи матричний метод, майбутні значення пояснюваної змінної обчислюються як:

$$Y^* = (X^*)^T a$$

$$\text{де: } X^* = \begin{bmatrix} 1 \\ x_{1\tau}^* \\ x_{2\tau}^* \\ \vdots \\ x_{k\tau}^* \end{bmatrix}, \quad a = \begin{bmatrix} a_0 \\ a_1 \\ \vdots \\ a_k \end{bmatrix}.$$

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ (приклад одп.): прогнозована кількість ..(змінна Y).. в році .. T .. буде (буде на рівні) приблизно ...(прогнозне значення)... одиниць (змінна Y).

ТРЕНДОВА МОДЕЛЬ

Тенденція розвитку, тобто **лінійна тенденція**, стосується часових рядів, які являють собою впорядковані реалізації окремих значень даної змінної Y_t в послідовних одиницях часу, $t = 1, 2, \dots, n$.

Модель лінійної тенденції: $y_t = at + b$

де: y – залежна змінна (залежна)

t – змінна часу (пояснювальна, незалежна)

a, b – параметри

Одиниці часу t (дні, місяці, квартали, роки) замінюються послідовними натуральними числами від 1 до n .

Модель тренду $y_t = b + at + \xi_t$ є окремим випадком моделі з одним рівнянням, в якій пояснювальною змінною є час. Розраховані параметри $\hat{y}_t = at + b$ моделі КМНК:

$$a = \frac{\sum_{t=1}^n (t - \bar{t}) \cdot (y_t - \bar{y})}{\sum_{t=1}^n (t - \bar{t})^2}, \quad b = \bar{Y} - a \cdot \bar{t}$$

Значення параметра a повідомляє, на скільки одиниць зміниться (збільшиться/змениться) залежна змінна Y , якщо період збільшиться на 1 одиницю.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ (приклад odp.): від періоду до періоду ..(наприклад, від року до року).. значення ..(змінна Y).. збільшилися/зменшилися приблизно на ...(значення)... одиниць.

Значення параметра b вказує на рівень залежної змінної в період, що передує першому респонденту ($t = 0$).

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ (приклад odp.): значення ..(змінна Y)..за..попередній період (за рік/місяць) ...(t = 0) становила ...(значення b)... одиниць (змінна Y).

Точковий прогноз для моделі тренду: $y_\tau^* = a \cdot \tau + b$, де $\tau > n$.

2. ПРОГНОЗ ІНТЕРВАЛЬНИЙ

Інтервальний прогноз – це **числовий інтервал**, який із заданою ймовірністю містить невідоме значення залежної змінної в період прогнозування T (або τ), $\tau > n$.

Його можна виконати, якщо в процесі перевірки моделі було позитивно перевірено припущення про нормальність розподілу випадкових компонентів.

$$P\left(y_{\tau}^* - t_{\alpha, n-(k+1)} \cdot S_{\tau}^P \leq y_{\tau} \leq y_{\tau}^* + t_{\alpha, n-(k+1)} \cdot S_{\tau}^P\right) = 1 - \alpha$$

де: y_{τ} - фактичне значення поясненої змінної Y ;

y_{τ}^* - прогнозне значення залежної змінної Y ;

S_{τ}^P - середня помилка прогнозу *ex ante*;

$t_{\alpha, n-(k+1)}$ - значення t -статистики Стюдента для $n - (k + 1)$ ступенів свободи та заданого рівня значущості α .

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ (зразок відповіді):

З ймовірністю .. $(1 - \alpha)$ .. значення/сума ..(змінної Y)..в рік... τ ... буде в діапазоні

$$\left(y_{\tau}^* - t_{\alpha, n-(k+1)} \cdot S_{\tau}^P ; y_{\tau}^* + t_{\alpha, n-(k+1)} \cdot S_{\tau}^P\right).$$

ПОМИЛКИ ПРОГНОЗУ

Похибка прогнозу - це різниця між фактичним значенням y_τ і прогнозним значенням y_τ^* аналізованої змінної Y , визначеною на даний момент τ , $\tau > n$.

Помилки прогнозу можна розділити на два типи:

- a) **Помилка *ex ante*** (оцінюються на основі інформації, з моделі тренду тощо) - вони забезпечують очікуване значення фактичних відхилень прогнозної змінної від її прогнозованих значень (тобто оцінку точності прогнозу до того, як дізнатися фактичне значення Y вар.);
- b) **Помилка *ex post*** (оцінка на основі прогнозів, що закінчилися) - розраховується для кожного моменту в діапазоні емпіричної перевірки прогнозу, для даного моменту, періоду або кількох послідовних періодів (тобто оцінка точності прогнозу після знання фактичної реалізації змін Y).

1) ПОМИЛКА *EX ANTE*

Для точкового прогнозу оцінюємо так звану **середня помилка прогнозу *ex ante***:

$$S_\tau^P = \sqrt{(\mathbf{X}_\tau^{*T} \mathbf{D}^2(a) \mathbf{X}_\tau^* + S_e^2)} = S_e \sqrt{1 + \mathbf{X}_\tau^{*T} (\mathbf{X}^T \mathbf{X})^{-1} \mathbf{X}_\tau^*}$$

де: $\mathbf{X}_\tau^{*T} = [1 \quad x_{1\tau}^* \quad x_{2\tau}^* \quad \dots \quad x_{k\tau}^*]$ - вектор значень пояснювальних змінних у прогнозному періоді;

$\mathbf{D}^2(a)$ - матриця дисперсії випадкових відхилень;

S_e^2 - залишкова дисперсія.

Ця помилка інформує вас, наскільки середні прогнози будуть відрізнятися від фактичних значень прогнозної змінної в період прогнозування.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ (приклад одп): прогнозована кількість ..(змінна Y).. за рік ... τ ... буде відрізнятися від її фактичних значень приблизно на +/- ... (попереднє значення помилки)... одиниць (змінна Y).

Відносна середня помилка прогнозу використовується для оцінки прийнятності (точності, якості) **прогнозу *ex ante***:

Joanna Grochowska eTrapez

www.etrapez.pl

tel. 534 864 486

$$V_{\tau} = \left| \frac{S_{\tau}^p}{y_{\tau}^*} \right| \cdot 100\%$$

Можна прийняти наступні критерії допустимості прогнозів:

$V < 3\%$ - дуже хороший прогноз;

$3\% < V < 5\%$ - хороший прогноз;

$5\% < V < 10\%$ - прогноз прийнятний;

$V > 10\%$ - прогноз неприйнятний.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ (приклад одп.): відносна помилка прогнозу становить ..(значення V_{τ} в %).. що означає прогноз ...(оцінка прогнозу).../або/тому прогноз можна розглядати як ...(оцінка прогнозу)...

2) ПОМИЛКИ EX POST

Маючи визначені m значень прогнозів залежної змінної y_{τ}^* , $\tau \in 1, 2, \dots, m$ і знаючи фактичні значення прогнозної змінної y_{τ} , можна розрахувати помилки прогнозу *ex post*.

Відносна помилка прогнозу *ex post* (для однієї одиниці $\tau > n$):

$$q = |y_{\tau} - y_{\tau}^*|$$

Середня відносна помилка прогнозу *ex post* (у разі m діапазону прогнозів):

$$\bar{q} = MAE = \frac{1}{m} \sum_{\tau=1}^m |y_{\tau} - y_{\tau}^*|$$

Він виражає відхилення (середнє відхилення) прострочених прогнозів від реальних значень прогнозної змінної.

Для інтерпретації та оцінки прогнозів розраховуються відносні похибки прострочених прогнозів.

Відносна помилка прогнозу *ex post* (для однієї одиниці $\tau > n$):

$$V_{\tau} = \left| \frac{y_{\tau} - y_{\tau}^*}{y_{\tau}} \right| \cdot 100\%$$

Середня відносна похибка прогнозу *ex post* (у разі m діапазону прогнозів):

$$V_{MAE} = \frac{1}{m} \sum_{\tau=1}^m \left| \frac{y_{\tau} - y_{\tau}^*}{y_{\tau}} \right|$$

Ці помилки повідомляють, який відсоток фактичного значення поясненої змінної становить помилка прогнозу (середня помилка прогнозу).

Можна прийняти наступні критерії допустимості прогнозів:

$V < 3\%$ - дуже хороший прогноз;

$3\% < V < 5\%$ - хороший прогноз;

$5\% < V < 10\%$ - прогноз прийнятний;

$V > 10\%$ - прогноз неприйнятний.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ (зразок відповіді): Прогнозована кількість ..(змінна Y).. у році ... τ ... відрізнялася від її фактичних значень на ... (попереднє значення помилки)... одиниць (змінна Y).

Відносна помилка прогнозу становить ..(значення V_{τ} в %).. що означає прогноз ...(оцінка прогнозу).../або/тому цей прогноз можна розглядати як ...(оцінку прогнозу)...